

gije“, tekst I Feuerbach, rujan 1845—1845/46 (nakon S. Bahneova prvog objavljivanja šest stranica u International Review of social history 1962, str. 93—104), u Deutsche Zeitschrift f. Philosophie, Berlin, 1966, 14 Jhrg., 10, str. 1207]. Kolikogod se ta „zbiljska, pozitivna znanost“ — bez obzira na paralelno s cit. tekstom pisan tekst II i III glave (posvećen Baueru i, naročito, Stirneru), gdje je antifilozofijska attituda očita (na primjer paralela: filozofija spram „studija zbiljskog svijeta“ odnosi se kao spolna ljubav spram onanije, MEW 3, str. 218), — kao „jedna jedina znanost, znanost povijesti“ (MEW, 3, str. 18, Deutsche Zeitschrift . . ., l. c., str. 1202), razlikovala od tadašnjih specijalnih znanosti i pozitivističke orijentacije na koju, na prvi pogled, liči, sigurno je da ona *svjesno*, unatoč implicitnog metafizičko-spekulativnog karaktera, *kida* s filozofijskom argumentacijom prevladavanja i ukidanja filozofije, te se ne samo prurušava u „empirijsko“ ruho nego se i doista koleba između spekulativnih iskaza, koji to ne bi htjeli biti, i posebnoznanstvenih računanja s „faktima“, koji su mnogo više od toga, te, konačno, jedne znanosti koja je sasvim drugačija od ostalih. No, ocrtani antropologijski (sad više „historičistički“, „ekonomistički“, čak quasi „sociologistički“) horizont puta do te drugačije znanosti prijeći uvid u njenu navlastitost, to jest *potpuni realizirano-metafizički* karakter.

Time argumentacija za „zbiljsko znanje“ itd. ostaje, s obzirom na tlo i temelj, u zraku te se mora oslanjati na Feuerbachovu nemisaonu kritiku posredovanog „početka“ (Anfang) filozofije kao „rezultata“ (usporedi na primjer *Hegel, Rechtsphil.*, ed. H. Glockner, § 2, dodatak, str. 39: „No ono čime filozofija počinje, jest neposredno relativno, time što se mora na drugoj krajnjoj tački pojavljivati kao rezultat. Ona je slijed (Folge) koji ne visi u zraku,